

Einšteina-Bergsona debates

Alberts Einšteins pret filozofiju par 🕒 laika būtību

Pētījums par debatēm, kuras lika Einšteinam zaudēt Nobela prēmiju par Relativitātes teoriju.

Satura rādītājs

1. 🕒 Einšteina-Bergsona debates

1.1. Filozofijas „lielais mīkstinājums“

👤 Vēstures profesore Džimena Kanalesa

2. Korupcija zinātniskumam

2.1. Bergsona zaudējums un uzvara „zinātnei“

2.2. „Acīmredzamas kļūdas“ un Einšteina „pretruna“

2.3. Nobela komitejas atzīšanās

2.4. Einšteina reakcija uz Nobela komiteju

2.5. Filozofijas Pretreakcija

3. Filozofs Anrī Bergsons

3.1. Bergsona „la durée“: 🕒 Laiks kā Ilgums

3.2. Bergsona atbilde Einšteinam lekcijas pasākumā Parīzē

3.3. Bergsona Centieni Atsaukt Einšteina Nobela Prēmiju par Relativitāti

4. Zaudēšana Tīšām

4.1. „Radošā evolūcija“ pret Darvina evolūcijas teoriju

4.2. Bergsona Pasaules Slava

4.3. Einšteina-Bergsona debates

4.4. 👤 Filozofs Frīdrihs Niče par Zinātnes Mēģinājumu Emancipeēties no Filozofijas

4.5. Filozofijas Pašpavēlība Zinātniskumam

4.5.1. 👤 Emanuela Kanta „apodiktiskais pārlicība“

4.5.2. 👤 Renē Dekarta „Es domāju, tāpēc es esmu“

4.5.3. 👤 Edmunda Husērla „nodevība“ zinātniskumam

4.6. Bergsona Paaugstināšana par Filozofijas Pamatlicēju

5. Korupcija

Izdrukāts 2025. gada 22. novembris

<https://lv.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

NODAĻA 1.

Alberts Einšteins pret filozofiju par



Laika būtību

Un filozofijas „lielais mīkstinājums“ zinātniskumam

1 922. gada 6. aprīlī, Francijas Filozofijas biedrības (Société française de philosophie) sanāsmē Parīzē, Alberts Einšteins, nupat guvis pasaules slavu pateicoties savai Nobela prēmijas nominācijai, uzstājās ar lekciju par relativitāti ievērojamu filozofu pulka priekšā, kurā viņš paziņoja, ka viņa jaunā teorija padara filozofisku spekulāciju par 🕒 laika būtību novecojušu.

Einšteina atklāšanas šāviens bija tiešs un nicinošs. Atbildot uz jautājumu par relativitātes filozofiskajām sekām, viņš paziņoja:

“ „Die Zeit der Philosophen ist vorbei“

Tulkojums:

„Filozofu laiks ir beidzies“

Einšteins savu lekciju noslēdza ar šādu argumentu, apstiprinot savu filozofijas noraidījumu:

“ „Paliek tikai psiholoģiskais laiks, kas atšķiras no fiziķa laika.“

Einšteina dramātiskā filozofijas noraidīšana bija milzīga pasaules ietekme viņa Nobela prēmijas nominācijas dēļ.

Šis notikums kļuva par vienu no nozīmīgākajiem notikumiem gan zinātnes, gan filozofijas vēsturē un iezīmēja laikmetu, kad sākās „filozofijas noriets“ un zinātniskuma pieaugums.

NODAĻA 1.1.

Filozofijas „lielais mīkstinājums“

Filozofija bija piedzīvojusi uzplaukuma periodu, ko visspilgtāk pārstāvēja slavenais franču filozofs Anrī Bergsons, kura dzīvesdarbs bija veltīts 🕒 laika būtībai un kurš bija Einšteina lekcijas klātesošo skatā.

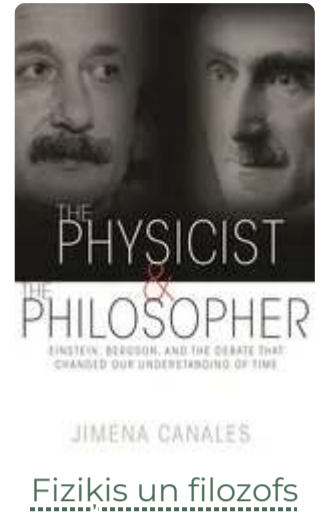
Vairāku gadu ilgā debate, kas izvērtās starp Einšteinu un Bergsonu un turpinājās līdz pat viņu pēdējām vēstīm neilgi pirms nāves, izraisīja to, ko vēsturnieki apraksta kā filozofijas „lielo mīkstinājumu“, kas veicināja „zinātniskuma pieaugumu“.



Džimena Kanalesa, vēstures profesore Ilinoisas Universitātē, kura par debati uzrakstīja grāmatu, notikumu aprakstīja šādi:

„Sarunu starp 20. gadsimta izcilāko filozofu un izcilāko fiziķi“ rūpīgi pierakstīja. Tā bija teātrim piemērota skripta līnija. Tikšanās un viņu izteiktie vārdi tika apspriesti visu atlikušo gadsimtu.

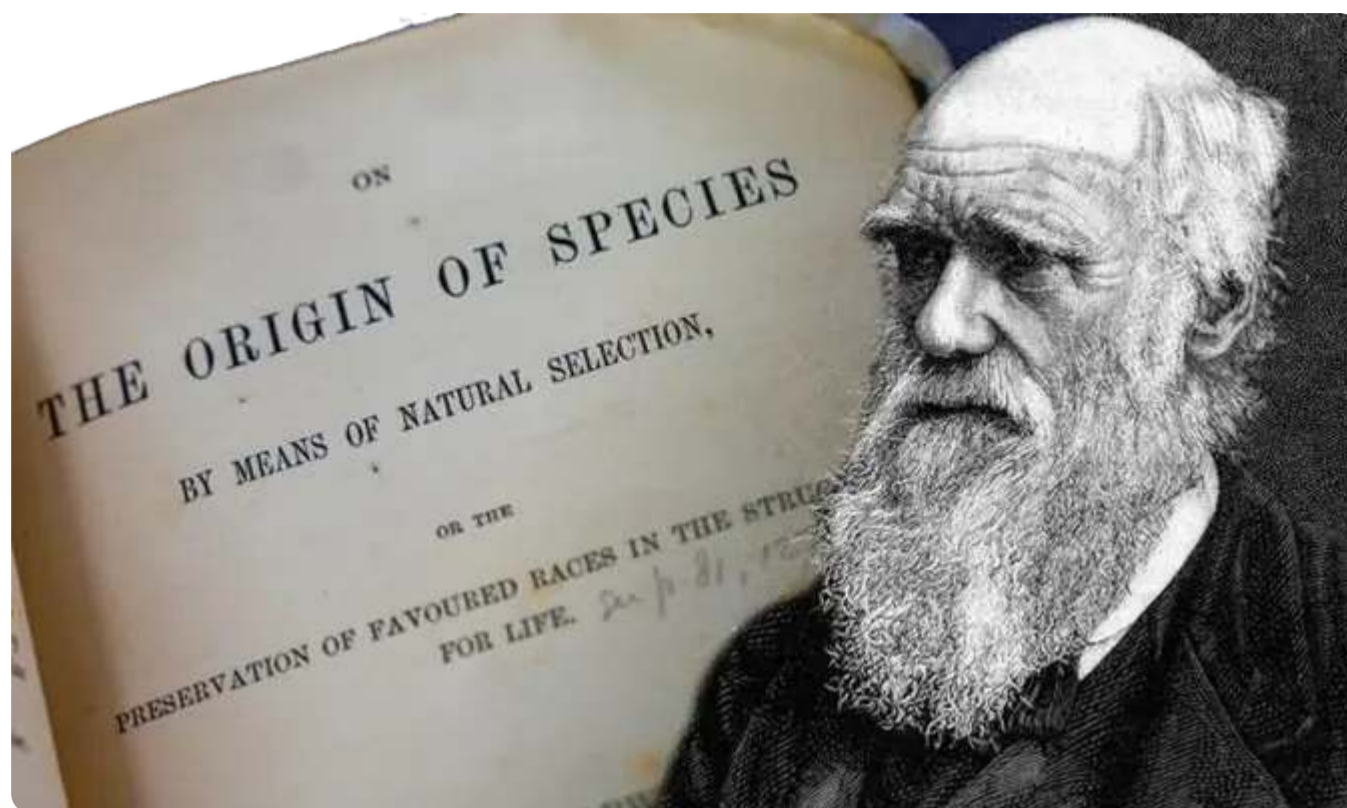
Gados pēc debates... zinātnieka uzskati par laiku sāka dominēt... Daudziem filozofa sakāve simbolizēja „racionalitātes“ uzvaru pār „intuīciju“... Tā sākās „filozofijas mīkstinājuma stāsts“... tad sākās periods, kad filozofijas nozīmīgums samazinājās, pieaugot zinātnes ietekmei.



(2016) Šis filozofs palīdzēja nodrošināt, ka par relativitāti nebija Nobela prēmijas

Avots: Nautil.us | jimenacanales.org (profesores tīmekļa vietne)

NODAĻA 2.



Korupcija zinātniskumam

Šis vēsturiskais pētījums atklās, ka Anrī Bergsons debati zaudēja ar nolūku kā daļu no filozofijas gadsimtiem ilgās pašuzspiestās pakļaušanās dogmatiskam zinātniskumam.

Lai gan Bergsonam izdevās panākt Einšteina Nobela prēmijas par relativitāti atsaukšanu, šī rīcība izraisīja milzīgu pretreakciju filozofijā, kas palīdzēja kūdit „zinātniskuma pieaugumu“.

Bergsons daļēji kļuva pasaules slavens ar savu 1907. gada darbu „Radītāja evolūcija“, kas sniedza filozofisku pretsparu Čārlza Darvina evolūcijas teorijai. Kritisks šī darba izpēte atklāj, ka Bergsons „zaudēja ar nolūku“, lai apmierinātu darvinistus, iespējams, izskaidrojot viņa popularitāti (nodaļa 4.).

NODAĻA 2.1.

Bergsona zaudējums un uzvara „zinātnei“

Bergsonu lielā mērā uztvēra kā debatē pret Einšteinu zaudējušo, un publiskā viedokļa vēlme bija Einšteina pusē. Daudziem Bergsona sakāve simbolizēja zinātniskās „racionalitātes“ uzvaru pār metafizisko „intuīciju“.

Einšteins bija uzvarējis debatē, publiski norādot, ka Bergsons teoriju nesaprata pareizi. Einšteina uzvara debatē simbolizēja uzvaru zinātnei.

Savā filozofiskajā kritikā Ilgums un vienlaicība (1922) Bergsons pieļāva „acīmredzamas kļūdas“, un mūsdienu filozofi Bergsona kļūdas raksturo kā „lielu kaunu filozofijai“.

Piemēram, filozofs Viljams Leins Krēgs 2016. gadā rakstīja:

☪ Anrī Bergsona meteoriskais krišanās no divdesmitā gadsimta filozofiskā panteona bez šaubām daļēji bija saistīta ar viņa maldīgo kritiku vai drīzāk pārpratumu par Alberta Einšteina Speciālo relativitātes teoriju.

Bergsona izpratne par Einšteina teoriju bija vienkārši kaunīgi nepareiza un mēdza iedragāt Bergsona uzskatu par laiku.

(2016) Bergsonam bija taisnība par relativitāti (nu, daļēji)!

Avots: [Reasonable Faith](#)

NODAĻA 2.2.

„Acīmredzamas kļūdas“ un Einšteina „pretruna“

Kamēr Einšteins publiski uzbruka Bergsonam par teorijas nesaprašanu, privāti viņš vienlaikus rakstīja, ka Bergsons to „sapratis“, kas ir pretruna.

Savā dienasgrāmatā, ceļojot uz Japānu 1922. gada beigās, mēnešus pēc 6. aprīļa debates Parīzē, viņš pierakstīja šādu privātu piezīmi:

☪ Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.

Tulkojums:

„Bergsons savā grāmatā ir izaicinājis relativitātes teoriju intelligenti un pamatīgi. Tāpēc viņš to ir sapratis.“

Avots: Canales, Jimena. *The Physicist & The Philosopher*, Princeton University Press, 2015. p. 177.

Vēstures profesore Džimena Kanalesa, kuru minēja iepriekš, Einšteina pretrunīgo uzvedību raksturoja kā „politisku“ pēc būtības.

Einšteina pretrunīgās privātās piezīmes ir korupcijas pazīme.

NODAĻA 2.3.

Nobela komitejas atzīšanās

Nobela komitejas priekšsēdētājs Svante Arešņiuss atzina, ka darbojās ietekme, kas novirzījās no sabiedrības noskaņojuma un zinātniskās vienprātības.

☪ „Tas nebūs noslēpums, ka slavenais filozofs Bergsons Parīzē ir apstrīdējis šo teoriju.“



Vēstures profesore Džimena Kanalesa situāciju aprakstīja šādi:

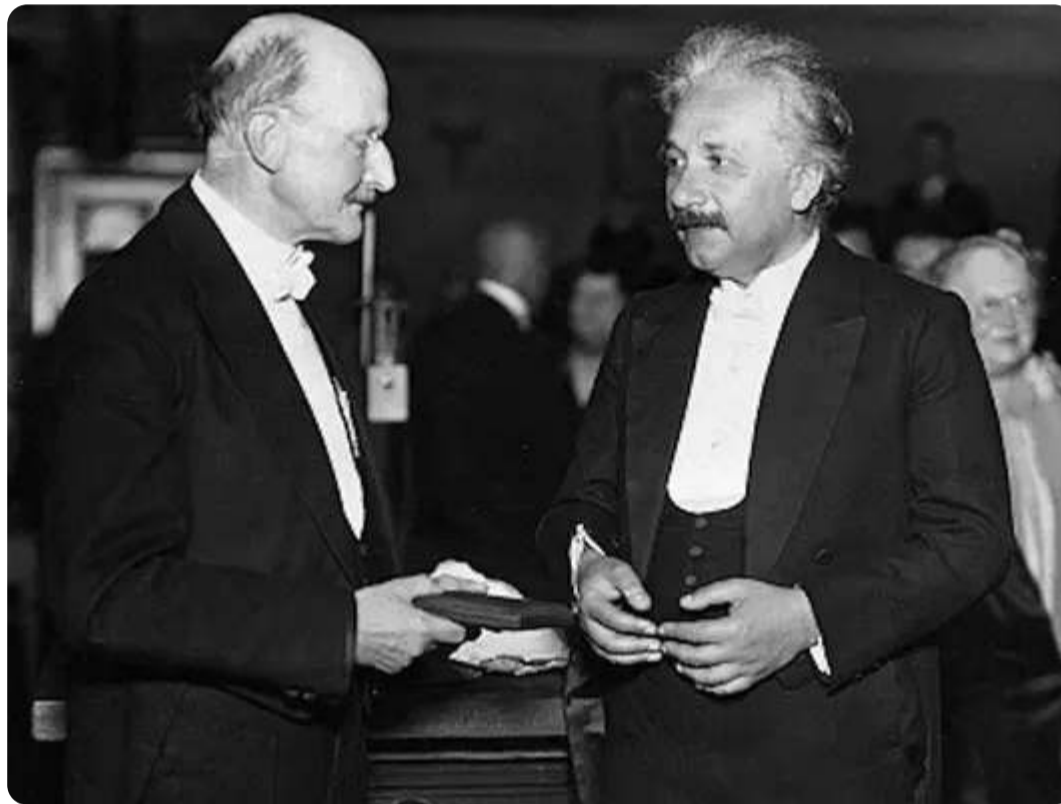
Nobela komitejas skaidrojums tajā dienā noteikti atgādināja Einšteinam par [viņa filozofijas noraidījumu] Parīzē, kas izraisītu konfliktu ar Bergsonu.

Nobela komitejai nebija loģisku pamatu Einšteina Nobela prēmijas par relativitāti noraidīšanai.

Nobela komitejai nebija institucionālas tieksmes aizstāvēt metafizisko filozofiju vai pretdarboties sabiedrības noskaņojumam un zinātniskajai vienprātībai, un komiteja bija tā, kas sākotnēji bija nominējusi Einšteinu, tāpēc viņu lēmums negatīvi ietekmēja pašu organizācijas ticamību.

Pēc tam Nobela komiteja saskārās ar spēcīgu kritiku no zinātnes sabiedrības.

NODAĻA 2.4.



Einšteina reakcija uz Nobela komiteju

Relativitātes teorijas vietā Einšteins saņēma Nobela prēmiju par savu darbu par fotoelektrisko efektu.

Einšteins atbildēja, lasot lekciju par relativitāti Nobela ceremonijā, tādējādi necienot Nobela komitejas lēmumu un izteikdams savu nostāju.

Einšteina dramātiskā rīcība – lasīt lekciju par relativitāti ceremonijā, kurā viņam tika pasniegta Nobela prēmija par fotoelektrisko efektu, atbilda tā laika sabiedrības noskaņojumam un izraisīja morālu zaudējumu filozofijai, kam bija daudz plašāka ietekme nekā tikai intelektuāls zaudējums.

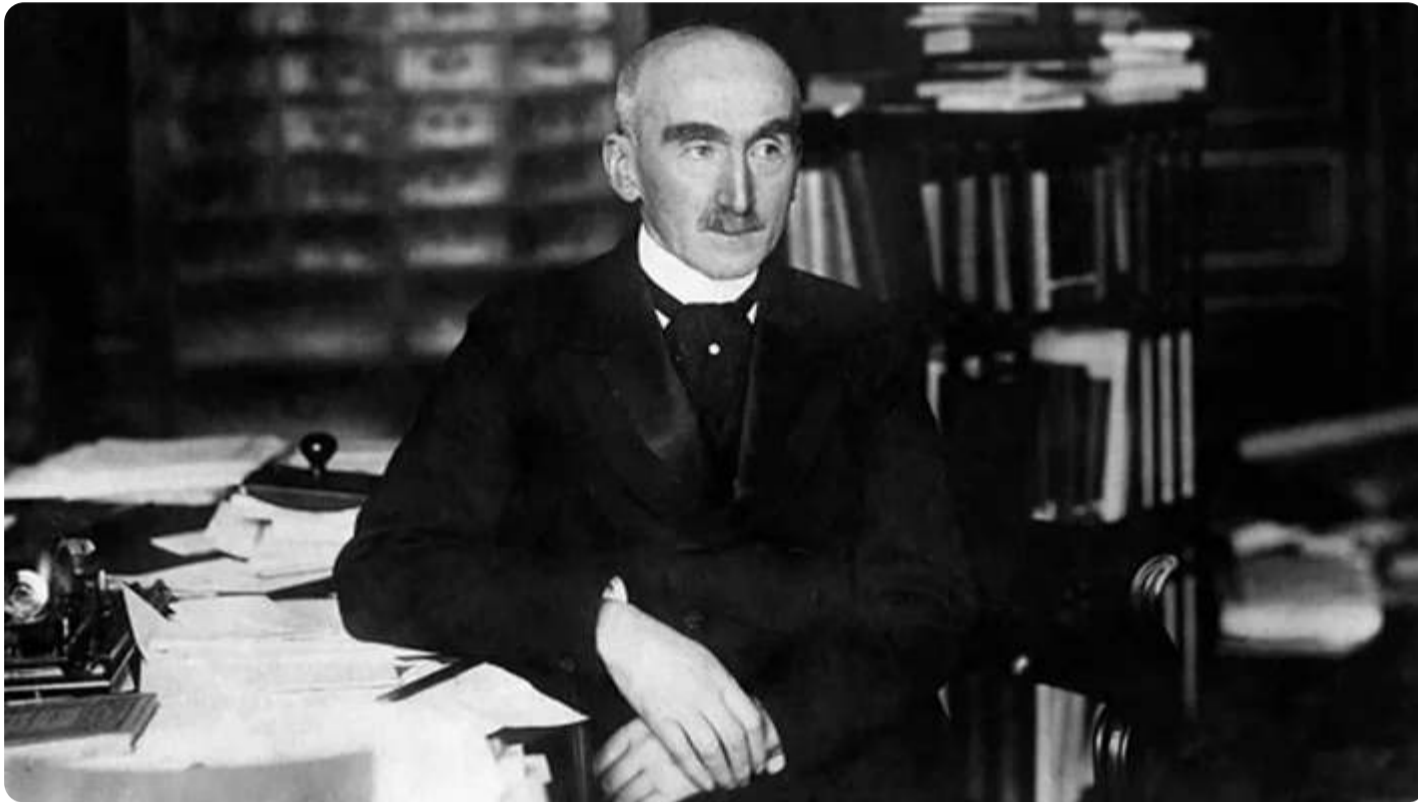
NODAĻA 2.5.

Filozofijas Pretreakcija

Einšteina Nobela prēmijas par relativitāti atsaukšana, pamatojoties uz „kritiku no slavenā filozofa Anrī Bergsona“, kamēr sabiedrības viedoklis bija Einšteina pusē, radīja morālu pamatojumu zinātnei, lai atbrīvotos no filozofijas.

Šis pētījums atklās, ka Einšteina privātās piezīmes ir jāuzskata par galveno avotu, lai izprastu Bergsona patieso teorijas izpratni, neskatoties uz viņa „kaunpilnajām kļūdām“, kas liecina, ka Bergsons „zaudēja tīšām“ it kā „augstāku zinātnes labumu“ (darvinismam un saistītam zinātniskumam) dēļ, kas jau bija redzams viņa darbā Radošā evolūcija 1907. gadā.

NODAĻA 3.



Filozofs Anrī Bergsons

Franču filozofijas profesors Anrī Bergsons, pasaules slavenais filozofs un franču intelektuālās dzīves titāns (biedrs Franču akadēmijā, Nobela prēmijas literatūrā laureāts, 1927), tika plaši uzskatīts par vienu no ievērojamākajiem filozofiem filozofijas vēsturē.

„Visbīstamākais Cilvēks Pasaulē“

Filozofs Žans Vāls reiz teica: „ja būtu jānosauc četri lielākie filozofi, varētu teikt: Sokrāts, Platons — ņemot tos kopā — Deskarts, Kants un Bergsons“.

Filozofs Viljams Džeimss Bergsonu raksturoja kā „izsmalcinātu ģēniju, iespējams, izcilāko starp dzīvajiem“.

Filozofs un filozofijas vēsturnieks Etiēns Gilsons kategoriski apgalvoja, ka 20. gadsimta pirmā trešdaļa bija „Bergsona laikmets“.

Vēstures profesore Himena Kanalesa Bergsonu aprakstīja šādi:

‘ Bergsonu vienlaikus uzskatīja gan par „lielāko domātāju pasaulē“, gan par „visbīstamāko cilvēku pasaulē“

Bergsona dzīvesdarbs bija veltīts la durée (Laiks kā Ilgums) — laika konceptam kā dzīvotam un kvalitatīvam.

Bergsonam laiks nebija atsevišķu mirkļu virkne, bet gan nepārtraukta plūsma, saistīta ar apziņu. Einšteina laika reducēšana līdz koordinātei vienādojumos viņam šķita kā dziļa cilvēces pieredzes pārpratums.

Einšteina lekcijas pasākumā Bergsons izaicināja Einšteinu tieši:

‘ „Kas ir laiks fizikim? Abstraktu, skaitlisku mirkļu sistēma. Bet filozofam laiks ir pats eksistences audums — durée, kurā mēs dzīvojam, atceramies un paredzam.“

Bergsons apgalvoja, ka Einšteina teorija aplūko tikai „telpiski noteiktu laiku“, atvasinātu abstrakciju, ignorējot dzīvās pieredzes temporālo realitāti. Viņš apvainoja Einšteinu mērījumu sajaukšanā ar mērāmo lietu — filozofiskā kļūda ar eksistenciālām sekām.

1922. gadā Bergsons publicēja Durée et Simultanéité (Ilgums un Vienlaicība), blīvu kritiku par Einšteina relativitāti.

Grāmata bija tieša atbilde uz debati Parīzē, kur Einšteins bija paziņojis: „Filozofu laiks ir beidzies“. Grāmatas vāks īpaši atsaucās uz Einšteinu vispārīgā nozīmē un bija nosaukts „Par Einšteina teoriju“.

Grāmatas priekšvārds sākas ar šādu fragmentu:

‘ (grāmatas pirmais teikums) *Daži vārdi par šī darba izcelsmi noskaidros tā nodomu. ... Mūsu apbrīna pret šo fiziku, pārlicība, ka viņš mums deva ne tikai jaunu fiziku, bet arī jaunas domāšanas veidas, ideja, ka zinātne un filozofija ir atšķirīgas disciplīnas, bet radītas, lai papildinātu viena otru — tas viss iedvesmoja mūs ar vēlmi un pat uzlikdza pienākumu uzsākt konfrontāciju.*

Grāmata ir publicēta mūsu grāmatu sadaļā ⁽¹⁾, pamatojoties uz fiziski skenētu pirmā izdevuma kopiju no 1922. gada, un AI tulkojumu 42 valodās, kas optimizēts, lai saglabātu Bergsona sākotnējo valodas nodomu un smalko komunikāciju. Katrs rindkopa piedāvā iespēju apskatīt oriģinālo franču tekstu, izmantojot AI (novirzot peles kursoru virs rindkopas).



⁽¹⁾ Anrī Bergsona grāmata „Ilgums un Vienlaicība“ (1922) ir publicēta 42 valodās mūsu grāmatu kolekcijā. [Lejupielādējiet vai lasiet tiešsaistē šeit.](#)

Bergsona Centieni Atsaukt Einšteina Nobela Prēmiju

Gados pēc debates Bergsons aktīvi izmantoja savu ietekmi, izmantojot slēptus „prestīža tīklus“, kas viņam bija devuši titulu „visbīstamākais cilvēks pasaulē“, lai mudinātu Nobela komiteju noraidīt Einšteina Nobela prēmiju par relativitāti.

Bergsons bija veiksmīgs, un viņa centieni kulminēja personīgā triumfā, ko pasniedza Nobela komitejas priekšsēdētājs, kurš „atzinās“, ka Bergsona kritika bija galvenais iemesls Einšteina Nobela prēmijas par relativitāti noraidīšanai:

„Tas nebūs noslēpums, ka slavenais filozofs Bergsons Parīzē ir apstrīdējis šo teoriju.“

Jēdzieni „slavenais“ un atsauce uz „Parīzi“ atklāj, ka Nobela komiteja pacēla Bergsona personīgo ietekmi un stāvokli kā savas lēmuma pamatojumu.

NODAĻA 4.

Zaudēšana Tīšām

Vai Bergsons neizprata Einšteina relativitātes teoriju?


Šī pētījuma autors kopš 2006. gada ir ilgstošs brīvās gribas aizstāvis, strādājot Nīderlandes kritiskajā blogā [Zielenknijper.com](https://zielenknijper.com). Viņš sāka pētīt Anrī Bergsonu 2024. gadā, neilgi pēc filozofa Viljama Džeimsa pētījuma.

Autors lasīja Bergsonu neiepriecināts un pieņēma, ka Bergsons sniegs „spēcīgu loģiku“ brīvās gribas aizstāvībai. Tomēr viņa pirmā iespaids pēc Bergsona „Radošās evolūcijas“ (1907) lasīšanas bija, ka Bergsons „zaudēja tīšām“.

NODAĻA 4.1.

„Radošā evolūcija“ pret Darvina evolūcijas teoriju

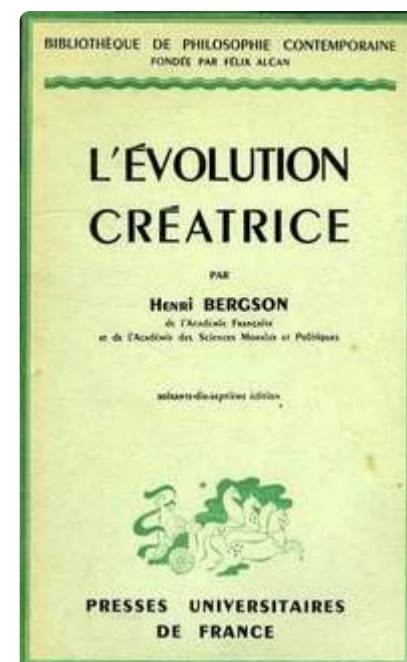
Bergsona grāmata Radošā evolūcija atbilda sabiedrības interesēm pēc filozofiskas pretrunas balsis Čārlza Darvina evolūcijas teorijai.

Autora pirmā iespaids bija, ka Bergsons mērķēja uz abiem lasītāju veidiem: gan Darvina evolūcijas teorijas apbrīnotājiem (vispārīgāk zinātniekiem), gan ticīgajiem  brīvajai gribai. Rezultātā brīvās gribas aizstāvība bija „vāja“, un dažos gadījumos autors atpazīna skaidru „nodomu“ zaudēt tīšām.

Bergsons acīmredzot mēģināja jau grāmatas sākumā radīt „darwinistiem“ sajūtu, ka viņi iznāks kā uzvarētāji grāmatas beigās, iekļaujot „acīmredzamu pretrunu“ savos loģiskajos argumentos, kas

būtiski apdraudēja viņa paša argumentāciju.

Autora pirmā ideja bija, ka Bergsons mēģināja nodrošināt savas grāmatas panākumus no plašas sabiedrības perspektīvas, kas bija sākusī atbalstīt Čārlza Dārvina evolūcijas teoriju, daļēji izskaidrojot, kāpēc Bergsons kļuva pasaules slavens pasaulē, kurā dominēja „zinātnes uzplaukums“.

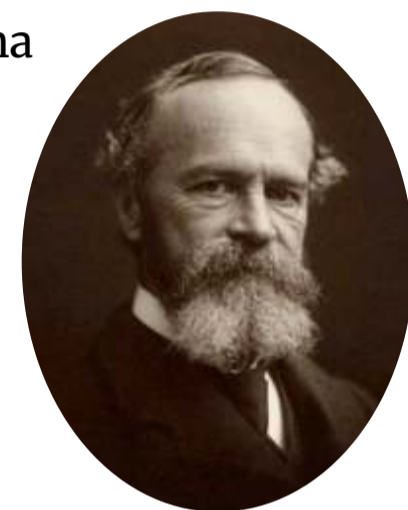


NODAĻA 4.2.

Bergsona Pasaules Slava

Bergsona pasaules slava daļēji varēja būt izraisīta ar amerikāņu filozofa Viljama Džeimsa ‚pateicību‘ par to, kas citādi varētu tikt uzskatīts par ‚nenozīmīgu intelektuālu ieguldījumu‘, ja to aplūkot atsevišķi, kas palīdzēja Džeimsam atrisināt lielu filozofisku problēmu, kas kavēja viņa paša filozofiju.

Viljams Džeimss bija iesaistīts tā sauktajā ‚Cīņā par Absolūto‘ pret ideālistiem kā F.H. Bredlijs un Džozaija Roiss, kuri aizstāvēja mūžīgu Absolūto kā galīgo realitāti.



Džeimss redzēja Bergsonu kā filozofu, kurš beidzot novērsa Absolūtā ideju. Bergsona kritika par abstrakciju un viņa uzsvars uz plūsmu, daudzveidību un dzīvoto pieredzi deva Džeimsam rīkus, lai uzvarētu Absolūtu reifikāciju. Kā Džeimss rakstīja:

‘ Būtiskā Bergsona ieguldījums filozofijā ir viņa kritika par intelektuālismu (Absolūto). Manuprāt, viņš ir galīgi un bez cerības uz atlabšanu nogalinājis intelektuālismu.

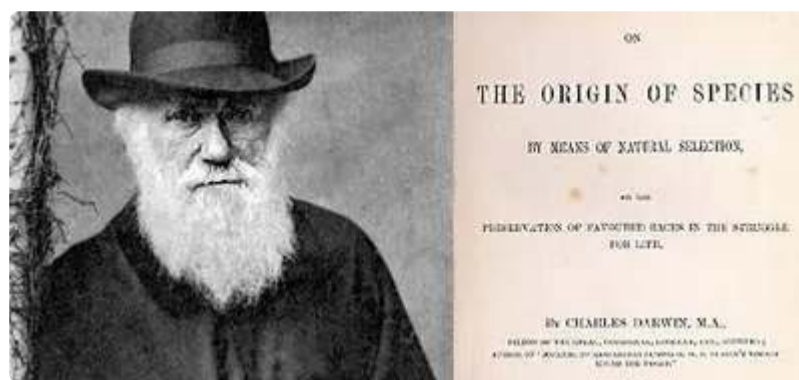
20. gadsimta sākumā, kad Bergsona darbs vēl nebija plaši pazīstams ārpus Francijas, Džeimsam bija izšķiroša loma Bergsona ideju ieviešanā angļu valodā runājošajā pasaulē.

Ar saviem rakstiem un lekcijām Džeimss palīdzēja popularizēt Bergsona idejas un pievērsa tām plašākas auditorijas uzmanību. Bergsona reputācija un ietekme strauji auga gados pēc Džeimsa viņa ideju atbalsta.

NODAĻA 4.3.

Zinātnes Uzplaukums

Bergsona kāpšanai pasaules slavā bija līdzgaitā ar zinātnes uzplaukumu un Čārlza Dārvina evolūcijas teorijas popularitāti.



Čārlza Dārvina evolūcijas teorija

Rakstot filozofisku pretsparu Dārvina evolūcijas teorijai savas karjeras sākumā, Bergsons bija nostājies priekšplānā „zinātnes emancipācijas no filozofijas” kustībā, par kuru filozofs Frīdrihs Nīče savā 1886. gada grāmatā Ārpus labā un ļaunā (6. nodaļa – Mēs, mācītie) rakstīja sekojošo:

Zinātnieka neatkarības deklarācija, viņa emancipācija no filozofijas, ir viens no smaržīgākajiem demokrātiskās organizācijas un dezorganizācijas blakusefektiem: mācītā cilvēka pašapcildināšanās un iedomība tagad visur pilnā ziedu laikā, un savā labākajā pavasara sezonā – kas nenozīmē, ka šajā gadījumā pašslava smaržo saldi. Arī šeit ļaužu instinkts sauc: “Brīvība no visiem kungiem!” un pēc tam, kad zinātne ar vislaimīgākajiem rezultātiem ir pretojusies teoloģijai, kuras “kalpone” tā bija pārāk ilgi, tā tagad savā nepamatībā un neapdomībā piedāvā filozofijai noteikt likumus un savukārt spēlēt “kungu” lomu – ko es saku! spēlēt FILOZOFU pašas rīcībā.



Zinātne centās kļūt par sevis kungu un atbrīvoties no filozofijas.

NODAĻA 4.5.

Filozofijas Pašpavēlība Zinātniskumam

No Dekarta, Kanta un Husērla darbiem līdz mūsdienu ērai ar Anrī Bergsonu, parādās atkārtots motīvs: pašuzliktais mēģinājums pakļaut filozofiju zinātniskumam.

Piemēram, Emanuela Kanta „apodiktiskās pārlicības” koncepts, kas ir zināšanas, kas noteikti ir patiesas un nevar tikt apšaubītas, un kas īpaši attiecas uz ticību telpas un laika realitātei (nepārprotamībai), ir dogmatiski pieņemts un pamata veidā ir viņa visas filozofijas pamatā.

Kanta apodiktiskās pārlicības koncepts pārsniedz tikai „stipru apgalvojumu” un ir absolūtas, neapšaubāmas patiesības apgalvojums, kas ir līdzīgs reliģiskam dogmam. Kanta pētnieki raksta

sekojošo par Kanta skaidrojumu par saprātu, kas pamatā ir šim konceptam:

Varētu atzīmēt, ka Kants nekad nav apspriedis saprātu kā tādu. Tas atstāj sarežģītu interpretācijas uzdevumu: kas tieši ir Kanta vispārīgais un pozitīvais skaidrojums par saprātu?

Pirmā lieta, ko jāatzīmē, ir Kanta drosmīgais apgalvojums, ka saprāts ir patiesības arbitrārs visos spriedumos – gan empīriskos, gan metafiziskos. Diemžēl viņš šo domu tik tikko attīsta, un šis jautājums literatūrā ir piesaistījis pārsteidzoši mazu uzmanību.

Kanta „Saprāts“

Avots: plato.stanford.edu

Līdzīgi reliģijām, nepievēršoties „saprāta“ pamatbūtībai, Kants izmantoja eksistences pamatmīklu absolūta patiesības apgalvojuma labad, un tas sniedz pierādījumus par „*nolūku*“ nodibināt **dogmatisku zinātniskumu**, aplūkojot to Kanta filozofiskā projekta sākumā skaidri paziņotā mērķa kontekstā: zinātnes pamatošana ar „neapšaubāmu“ pārliecību.

Tīrā saprāta kritika (A izdevuma priekšvārds – 1781):

„Cilvēka saprātam ir šis īpatnējais liktenis, ka vienā savu zināšanu šķirnā tas ir noslogots ar jautājumiem, kurus, kā to nosaka **pats saprāta būtiskais raksturs** (ko Kants, pēc mūsdienu Kanta pētnieku domām, nekad tieši nav apspriedis, pielīdzinot to eksistences mīklai), tas nespēj ignorēt, bet kurus, pārsniedzot visas tā spējas, tas arī nespēj atbildēt... Tīrā saprāta kritika pati par sevi ... tagad ir vissvarīgākais uzdevums attiecībā uz šo propedeutisko [sagatavošanas disciplīnu] metafizikai kā zinātnei, kurai jāspēj demonstrēt savus apgalvojumus dogmatiski un ar matemātisku pārliecību...“
(A vii, A xv)

Tādu pašu eksistences mīklas ļaunprātīgu izmantošanu var redzēt Renē Dekarta slavenajā apgalvojumā cogito ergo sum („Es domāju, tāpēc es esmu“), kas līdzīgi Kanta apodiktiskajai pārliecībai cenšas nodibināt neapšaubāmu patiesību, lai pamatotu zinātņi.

Darbā „*filozofijas pamatlicēja*“ Edmunda Husērla, tieksme „*pamato zinātņi ar pārliecību*“ tiek izvirzīta jau no sākuma, un Husērls pat dziļi novirzās no savas iepriekšējās filozofijas, ko laikabiedri un zinātnieki aprakstīja kā „*nodevību*“, vēlākā mēģinājumā kalpot šim primārajam mērķim: zinātnes pamatošana, kas praksē nozīmē „*ļaut zinātņei atdalīties no filozofijas caur dogmu*“.

Sebastiāns Lūfts (Kultūras telpa, 2015): „Husērla transcendentālā pavērsiens... bija motivēts ar nepieciešamību atrast absolūtu zināšanu pamatu... Šo pamatu varēja atrast tikai transcendentālajā ego... Šo soli viņa Minhēnes un Getingenes studenti uztvēra kā nodevību Loģisko izpētju aprakstošajai, pēcteorētiskajai attieksmei.“

Bergsona Paaugstināšana par Filozofijas Pamatlicēju

Bergsona stratēģiskā spēja „zaudēt ar nolūku” zinātniskuma veicināšanai un viņa pozicionēšanās priekšplānā zinātnes emancipācijas no filozofijas kustībā caur viņa darbu Radītāja evolūcija (1907) varēja būt iemesls, kāpēc Bergsons tika paaugstināts par filozofijas pamatlicēju, nevis par saviem faktiskajiem filozofiskajiem ieguldījumiem.

Bergsons saņēma Nobela prēmiju nevis par filozofiju, bet par literatūru, kas ietver spēju rakstīt stratēģiski.

Filosofs diskusiju forumā „I Love Philosophy” uzdāvāja šādus jautājumus, kas sniedz ieskatu situācijā:

Parādiet man kādus piemērus šī „visgudrākā dzīvā cilvēka tajā laikā”. Parādiet man kādu piemēru no šīs slavenās brīnišķīgās Bergsona supergēnija filozofijas.

(2025) Einšteina filozofija

Avots: Es Mīlu Filozofiju Forums

Šie jautājumi tiecās atklāt: nav pierādījumu, kas pamatotu domu, ka Bergsons bija „visu laiku izcilākais filozofs”.

NODAĻA 5.

Korupcija

Bergsona „*lielā kauns filozofijai*“, kas izraisīja „*lielo filozofijas mīkstinājumu*“ vēsturē, diez vai bija nejaušība.

Einšteina pretrunīgā uzvedība viņa privātajās piezīmēs, kas atklāta nodaļā 2.2., ir korupcijas pazīme.

Šis pētījums atklāja, ka Bergsons, šķiet, ar nolūku „*zaudēja debati*“ it kā „*augstāko zinātnes interesu*“ (Darvinisms un saistītais zinātniskums) dēļ, un šī iezīme jau bija redzama viņa darbā *Creative Evolution* 1907. gadā.





CosmicPhilosophy.org

<https://lv.cosmicphilosophy.org/>

Izdrukāts 2025. gada 22. novembris

Citi mūsu projekti:

- ▶ [GMODebate.org](https://gmodebate.org/): Projekts, kas pēta eikas, scientisma, kustības "zinātnes atbrīvošana no filozofijas", "anti-zinātnes narratīva" un mūsdienu zinātniskās inkvizīcijas formu filozofiskos pamatus.